

Yorum

Bu, Türkiye’de yaşayan her Suriyeliyi ilgilendiren bir konu. Türkiye’deki Suriyeliler, yer değiştirmelerinin getirdiği zorluklara rağmen, evlenmeye, boşanmaya ve çocuk sahibi olmaya devam ediyorlar. Suriyelilerin çoğunun, Türkiye’de şahsi halle ilgili kanunlar hakkında kısıtlı bilgisi kısıtlı ve bazıları kendilerinin Türk hukukuna tabi olmadığına inanıyor veya inandırılıyor. Endişe veren konular arasındaysa çokeşlilik, erken evlilik, zorla evlendirme ve doğum kaydı yer alıyor.

Türkiye’de birden fazla kişiyle evlenmek hukuka aykırı olmasına rağmen Suriye’deki Müslümanlar için çokeşlilik hukuka uygun olduğundan, Suriyeli kadınların Türkiye’de bazen evliliklerinin hukuka uygun olduğunu sanarak, bazen de evlendikleri kişinin hâlihazırda başkasıyla evli olduğunu bilmeden, Türk erkeklerin ikinci (veya üçüncü/dördüncü) eşi olarak evlendikleri bildiriliyor. Bu hukuka aykırı evlilikler, Suriyeli kadınları ve bu kadınların çocuklarını korumasız bırakıyor ve nafaka, vatandaşlık fırsatı ve babanın sorumluluğu gibi, evlilikten doğan olağan haklardan mahrum ediyor. Faydalanıcıların, bilhassa kadınların, evliliğin hukuka uygunluğuna ilişkin kuralları ve bu kurallara uyulmamasının sonuçlarını anlamaları büyük önem taşıyor.

Ekonomik nedenlerle birçok kız yasal evlenme yaşından önce evleniyor veya evlenmeye zorlanıyor. 13 yaşındaki kızların dahi evlendirildiğine dair bilgiler geliyor. Yasal evlenme yaşına gelen kadınların da zorla evlenilmesi sorun teşkil ediyor. Evlilik yaşına ilişkin kurallara ek olarak, eşin evliliği kabul etmesinin öneminin de vurgulanması gerek.

Türkiye’deki yüz binlerce Suriyelinin gayri resmi statüsü nedeniyle, Türkiye’deki Suriyeli mülteci nüfusunda doğan çocukların sayısı belli değil ve bu konudaki tahminler 60.000 ile 200.000 arasında değişiyor. Birçok doğum, çocuğun ana babasının durumunun hukuka uygun olmaması, Suriyelilerin Türk makamlarından korkması veya Türk makamlarına kayıt hakkında bilgi sahibi olmaması ve Suriye makamlarına kayıt yaptırılmaması nedeniyle kaydedilmiyor. Durum bu olunca, şehirlerdeki mülteci topluluklarındaki birçok çocuk, hukuki açıdan “yok”. Diğer sorunların yanı sıra, bu çocukların yasal statüsünün olmaması, onların geçici korumaya erişme imkânlarını etkiliyor. Kaydedilmeyen doğumlar, aile çocuğun doğum belgesini almaya veya (Suriye’de veya Türkiye’de) çocuğun vatandaşlık hakkı elde ettiğini ispatlamaya kalktığında sorun çıkartıyor. Faydalanıcıların Türkiye’de yaşadıkları sürece nereye ve ne şekilde kayıt yaptırmaları gerektiğini bilmeleri hayati önem taşıyor.

Türkiye’de Evlenmenin Hukuki Şartları

Türkiye’deki bir evliliğin geçerli olması için, eşlerin en az 18 yaşında olmaları ve evlenmeyi istemeleri gereklidir. 17 yaşındaki bir kişi, velisinin veya vasisinin izniyle evlenebilir. İstisnai durumlarda, 16 yaşındaki bir kişi de mahkeme kararıyla evlenebilir. Hiç kimse rızası olmadan evlenmeye zorlanamaz.

Evlenmeden önce evlenme ehliyeti belgesinin alınabilmesi için her iki tarafın da yerel belediye nikâh dairesine sunması gereken bazı belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerin (pasaport hariç) Türkçeye çevrilmesi ve çevirinin Türkiye’deki bir noter tarafından tasdik edilmesi gereklidir:

- Hukuka uygun olarak ikamet edenlerin pasaportlarını ve geçerli oturma izinlerini göstermeleri gereklidir.

- Geçici Koruma Rejimi kapsamında kayıtlı Suriyelilerinse geçici koruma kimlik belgelerini göstermeleri gereklidir.
- Sağlık raporu: Bu rapor, ilgili nikâh dairesinin belirlediği devlete ait bir tıp merkezinde (sağlık ocağı veya devlet hastanesi) yapılan muayeneden sonra verilir. Bulaşıcı hastalıkları kontrol etmek için kan tahlili yapılmaktadır. Bazen göğüs röntgeni çektirilmesi de istenmektedir.
- Fotoğraf: Kişilerden her birinin altı adet vesikalık fotoğrafı.
- Müstakbel eşlerden biri daha önce evlenmişse, bu eşin (boşanmışsa) Boşanma Kararını veya (dul kalmışsa) eşinin ölüm belgesini ve önceki aile cüzdanını sunması gereklidir.
- Velinin veya vasinin izni: Taraflardan biri 18 yaşından küçükse ve evlenmesinin uygun olduğuna karar verilmişse.
- Engeli Olmama Belgesi/Evlenme Ehliyeti Belgesi/Bekârlık Belgesi/Evlenmeye Uygunluk Beyannamesi. Farklı ülkelerde farklı isimlerle anılsa da, bu belge, bir kişinin hukuken serbestçe evlenebileceğini (diğer bir deyişle, kişinin başkasıyla evli olmadığını) tasdik etmektedir. Suriye makamlarından alınan "ihraç kayıt" belgesi de, evlenme ehliyetini gösteren bir belge olarak kullanılabilir. Bu belgenin en fazla 3 ay önce alınmış olması gerekmektedir.
- Evlenecek çiftin bir evlenme beyannamesini doldurmaları da gereklidir. Bu beyanname, nikâh dairesi tarafından verilen bir form şeklindedir ve iki suretinin Türkçe olarak doldurulup evlenecek kişilerden her biri tarafından imzalanması gereklidir.
- Belediyeler, evlenme başvurusunu kabul etmek için, evlenecek kişilerden en az birinin ilgili belediyenin sınırları dâhilinde kayıtlı olmasını şart koşmaktadır. Dolayısıyla da bir belediyede evlenmek için, başvuruda bulunanların geçici koruma kimlik belgelerinin söz konusu şehirde kayıtlı olması gereklidir.

Gelin ve damadın yerel belediyeye şahsen başvurarak yukarıdaki belgeleri sunmaları gereklidir. Belediye, başvuruyu uygun bulduğu takdirde belgeleri tasdik eder ve damgalanan ve tarih atılan evlenme beyannamesiyle nikâha izin verir. Nikâh, bu belgenin verilmesinden en az 48 saat sonra gerçekleşebilir ve bu belge 6 ay süresince geçerlidir.

Nikâh merasimi belediye binasında veya çiftin seçeceği başka bir yerde gerçekleşebilir. Bunun için bir ücret ödenmesi gereklidir ve düğünün nikâh dairesinin bulunduğu binanın dışında gerçekleşmesi halinde bu ücret artar. Nikâh merasiminin dili Türkçedir. Bu nedenle başvuru sahipleri Türkçe konuşamıyorlarsa bir çevirmenin hazır bulunması gereklidir. Bu çevirmen, nikâh öncesinde belediye vasıtasıyla ayarlanabilir. Merasim sırasında, nikâh memuru taraflardan her birine diğeriyle evlenmeyi kabul edip etmediğini ve daha sonra en az iki şahide de tarafların karşılıklı rızalarına şahit olup olmadıklarını sorar. Her iki soruya da olumlu cevap aldıktan sonra, hukuka uygun olarak evliliğin gerçekleştiği beyan edilir. Merasim sonunda bir aile cüzdanı verilir ve evlilik kaydedilir.

Resmi nikâh öncesinde veya sonrasında dini nikâh da yapılabilir, ama hukuken dini nikâh yapılmasına gerek yoktur.

Yakın akrabalar evlenemez (Evlenebilecek en yakın akrabalar kuzenlerdir. Bu, Şeriat hukukunu yansıtsa da, kanunun geri kalanı Şeriatı dayanmamaktadır.). Çokeşliliğe izin verilmemektedir. An itibariyle Türkiye'de veya başka bir ülkede evli olan bir kişi, Türkiye'de yeniden evlenemez. Bir kadın, hamile

olmadığını gösteren bir doktor incelemesi/raporuyla mahkemeden izin almadan, önceki evliliğinin sona ermesinden sonraki 300 gün içerisinde yeniden evlenemez.

Akıl hastalığından mustarip olan ve sağlık makamlarının anlama kabiliyetini olmadığına karar verdiği kişiler evlenemez. 16 yaşından küçükler evlenemez. Dini nikâh (diğer bir deyişle, imamın kıydığı nikâh), yasal bir nikâh değildir.

Evlilikteki hak ve görevler

Türkiye’de şahsi hale ilişkin hukuk, niteliği itibarıyla laik olan Medeni Kanuna tabidir. Diğer bir deyişle, Türkiye’de şahsi hale ilişkin kanunlar Şeriat hukukuna tabi değildir. Türkiye’de yaşayan Suriyeliler de Türk kanunlarına tabidir. Şahsi hal ve evlilik hakkında bazı temel ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri, evlilikte kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmalarıdır. Her iki eş de evin giderlerinden sorumludur. Eşlerden hiçbiri, diğerinin izni olmadan evin durumunu değiştiremez (Örneğin evi satamaz, kiraya veremez.). Kadının çalışmak veya Türkiye içinde veya yurtdışına seyahat etmek için eşinden izin alması gerekli değildir. Eşlerden her biri ayrı yaşamaya karar verebilir, ancak bu bir boşanma nedenidir. Taraflardan her biri, eşi kendisini terk ettiği takdirde nafaka başvurusunda bulunabilir. Eşlerden hiçbiri, fiziksel güç kullanarak diğerini cinsel ilişkiye zorlayamaz. Hangi nedenle olursa olsun, eşe veya aile üyelerinden herhangi birine fiziksel olarak saldırmak veya istismarda bulunmak yasaktır, suç teşkil etmektedir (darp, aile üyesine kötü muamele) ve boşanma nedenidir. Çocukların fiziksel ve psikolojik durumundan ve eğitiminden her iki eş de sorumludur. Bu hak eşitliği ilkesinin bir istisnası, kadının kendi ailesinin soyadı ile birlikte veya bu soyadının yerine eşinin soyadını kullanmasının gerekmesidir.

Türk Vatandaşlarıyla Evlenmenin Sağladığı Haklar

Türk vatandaşlarıyla evlenenler, Türkiye’de hukuka uygun olarak oturma hakkına sahiptirler ve bu kişilerin bakmakla yükümlü oldukları çocuklar da bu haktan faydalanır. GİGM’ye aile cüzdanını sunarak oturma izni başvurusunda bulunulabilir. Türk vatandaşı bir kişiyle evlenen bir yabancı, üç yıl süresince evli kaldıktan sonra vatandaşlık başvurusunda bulunma hakkına sahiptir. Türk vatandaşı bir anneden veya babadan doğan çocuk, otomatik olarak Türk vatandaşlığı kazanır. Çocuk babadan evlilik birliği dışında doğmuşsa, babasının tanınmasıyla ya da babalığın mahkeme kararıyla tespitiyle soy bağının kurulması gerekmektedir.

Doğum Kaydı

Türkiye’de gerçekleşen doğumların, doğumu takip eden 30 gün içinde velinin veya vasinin ikamet ettiği yerdeki Nüfus Müdürlüğüne ve 20 işgünü içinde İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Sunulacak belgeler, hastaneden/sağlık tesisinden alınan doğum raporunun aslını ve anne ve babanın Suriye’den veya Türkiye’den aldıkları kişisel belgeleri (örneğin kimlik kartlarını) kapsar. Anne ve babanın ya da vasinin elinde belge yoksa, örneğin doğum bir sağlık tesisinde gerçekleşmemişse, Nüfus Müdürlüğüne çocuğun doğumunu belgeleyebilen yetkili bir kişinin bildirimde bulunması üzerine çocuğu kaydetmesi ve bir doğum belgesi vermesi gereklidir. Kayıt ücretsizdir.

Kaydedilmeyen çocuğun Türkiye’de, Suriye’de veya diğer herhangi bir ülkede hukuki statüsü olmayacaktır. Örneğin kayıtlı olmayan ve hiçbir kimlik belgesi bulunmayan çocuğun annesi ve/veya babasıyla seyahat etmesine izin verilmeyebilir. Türkiye’de, kayıtlı olmayan çocuk Geçici Koruma Programına erişemez. Türkiye’de doğum kaydı yaptırılması, Türk olmayan anne ve babadan Türkiye’de doğan çocuğun Türk vatandaşı olmasını SAĞLAMAZ.

Ölüm Kaydı

Türkiye’de meydana gelen ölümlerin de, ölenin yakınları tarafından Nüfus Müdürlüğüne ve İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Aile üyesinin hastane tarafından verilen ölüm belgesini sunması gereklidir. Bu kayıt ücretsizdir. Kaydedilmeyen ölümler, Suriye’de, Türkiye’de ve diğer ülkelerde tanınmaz. Dolayısıyla ölüm kaydedilmediği sürece mirasçılıkla ilgili haklar ortaya çıkmaz. Dul kalan bir kişi, eşinin ölümü kaydedilmediği takdirde hukuken yeniden evlenemez. Geçici Koruma Yönetmeliğine göre de ölümün ölenin ailesinden bir kişi tarafından ölümü takip eden 20 işgünü içerisinde kaydedilmesi gereklidir.

Ayrılma, Boşanma ve Boşanmaya İlişkin Haklar

Karı ve koca Suriye’de evlenmiş olsalar dahi, Türkiye’deki boşanmalarda Türk mahkemesi Türk hukukunu uygular. Türk hukukuna göre, boşanma halinde kadın ve erkek eşit şartlara sahiptir. Diğer bir deyişle, kadın ve erkekte her biri boşanmak üzere başvurabilir. Boşanma, çekişmeli veya anlaşmalı olabilir. Çekişmeli boşanmada, eşlerden biri terk (en az altı ay), zina, fiziksel şiddet veya cinayete teşebbüs, evlilik birliğinin sarsılması, genel olarak onursuzca davranışlar (örneğin yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymek) veya tedavisi olmayan ve birlikte yaşamayı imkânsız kılacak seviyedeki akıl hastalığı nedenlerinden biriyle boşanmayı talep edebilir.

Diğer eşin boşanma talebini kabul etmemesi halinde, boşanma için haklı neden bulunduğu mahkeme tarafından tespiti gerekmektedir. Mahkemenin boşanma kararı vermemesi ve tarafların ayrı yaşamaya devam etmeleri halinde, mahkeme resen veya eşlerden birinin başvurusu üzerine boşanma kararı verebilir. Boşanmanın anlaşmalı olduğu hallerde ise, evliliğin bir yıldan fazla sürmüş olması kaydıyla, eşler evliliklerini sona erdirmek için birlikte başvuruda bulunabilirler.

Mahkeme, evin geçimini esas olarak sağlayan eşin hangisi olduğunu ve eşlerin boşanmadaki kusurlarının oranını dikkate alarak, kadının veya erkeğin boşandığı eşine, boşanma başvurusunun sunulduğu tarihten itibaren hesaplanacak nafakayı ödemesine karar verebilir. Nafaka alan kişinin artık fakir olmaması, ahlaka aykırı bir hayat tarzı benimsemesi, resmen evlenmemesine rağmen başka biriyle karı koca olarak birlikte yaşaması, yeniden evlenmesi veya vefat etmesi halinde nafaka kesilebilir.

Erkek ve kadın, çocuklarının velayetine başvuruda eşit haklara sahiptir. Hâkim, çocuğa hangi ebeveyninin daha iyi bakacağını göz önünde bulundurarak velayeti eşlerden hangisine vereceğine karar verir. Bu açıdan, erkek kadından üstün sayılmamakta, aksine çoğu zaman velayeti kadın almaktadır. Çocukların velayetini alamayan eşin de, kendisinin mali gücüyle orantılı olarak çocukların bakımının mali külfetini paylaşması beklenir. Mahkeme ayrıca velayeti alamayan eşin çocuklarla görüşmesi hakkında da karar verecektir. Ayrılmanın veya boşanmanın eşlerden birinin şiddet uygulamasından kaynaklanması halinde, şiddete maruz kalan eş, hâkimden şiddet uygulayan eşine çocuklarının velayetinin verilmemesini isteyebilir.

Kusuruyla boşanmaya sebep olmayan taraf, boşanma sonucunda mevcut veya potansiyel bir menfaatten mahrum kalıyorsa, diğer tarafın maddi tazminat ödemesini talep edebilir. Maddi tazminat bir seferlik talep edilebilir ve toplu olarak ödenir.

Evlilik birliğine ait malların bölüşülmesi hakkında karmaşık kurallar bulunmaktadır. Esas olarak evlilik birliğinde iki tür mal bulunmaktadır: şahsi mallar ve edinilen mallar. “Şahsi mallar”, eşlerden birinin sadece kendisinin şahsi olarak kullanması için edinilen, eşlerden birinin evlenmeden önce edindiği veya evlenmeden sonra miras yoluyla veya hediye olarak edindiği malları, evliliğin sona ermesi sırasında eşlerden birine ödenen tazminatı ve eşlerden birinin evlenmeden önce sahip olduğu, ancak evlilik

sırasında sattığı malların ikame değerini ifade eder. Bu durumların tamamında, eşler kendi “şahsi mallarına” sahip olmaya devam ederler. “Edinilen mallar” ise, evlilik birliği rejimi dâhilinde eşlerden birinin satın aldığı varlıkları ve kazandığı gelirleri ve menfaatleri kapsar. Türkiye’de, edinilen mallar, evlilik birliğinin dağılması üzerinde dört şekilde dağıtılabilir. Edinilen mallar, tarafların (nikâh merasimi sırasında veya evlilik devam ederken) açıkça yapacakları anlaşmaya göre bölünebilir. Eşler arasında yazılı bir anlaşma yoksa, eşlerin evlendikten sonra edindikleri malların mülkiyetine eşit olarak sahip oldukları kabul edilecek ve eşlerden her biri para ve varlık olarak bu malların yarısını alacaktır. Eşlerden her biri, edinilen mallar hakkında özel taleplerde bulunabilir ve bu durumda edinilen mallardan çıkartılacak miktar, genelde mahkemenin atadığı bir bilirkişi tarafından hesaplanmaktadır.

Evlilik devam ederken eşlerden birinin birlikte yaşadıkları eve diğer eşin girmesine izin vermemesi halinde, diğer eş yeni bir ev kiralayabilir, kirayı kendisini müşterek evlerine sokmayan diğer eşten nafaka olarak talep edebilir ve Savcıdan özel izin alarak eşyalarını müşterek evlerinden almak üzere bu eve girmek için Polis veya İcra Müdürlüğüne başvurabilir.

Türk Hukukuna Göre Miras

Türkiye’de bulunan mallar (ölenin vatandaşlığından bağımsız olarak) ve Türk vatandaşlarının malları Türk Medeni Kanununa tabidir. Türk mahkemeleri de, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin miras davalarını görmekte ve bu davalara Türk Medeni Kanununu uygulamaktadır. Türk Medeni Kanununa göre, iki tür mirasçı vardır: yasal mirasçı ve atanmış mirasçı. Yasal mirasçılar, vefat edenin çocuğu, eşi, ana babası veya kardeşleri gibi yakın akrabalarıdır. Atanmış mirasçılarsa, ölenin vasiyetnameyle mal bırakmayı seçtiği herhangi bir kişi olabilir. Ancak ölen kişi, malvarlığının tamamını vasiyetnameyle dağıtamaz. Kanun, terekenin belirli bir yüzdesinin ölen kişinin hayattaki yakın akrabalarına, yani eşine, çocuklarına, ebeveynlerine ve (çocuğu yoksa veya ebeveynleri hayatta değilse) kardeşlerine kalacağını düzenlemektedir. Hiç kimse vasiyetnamesiyle bu oranları düşüremez, ancak yasal mirasçılarının mirasından daha fazla pay almalarını düzenleyebilir.

Bir mirasçının ancak mirasçının murisi veya murisin yakın akrabalarını öldürmeye teşebbüs ettiği ya da aile bireyi olarak görevlerini ciddi bir şekilde ihmal ettiği hallerde mirastan mahrum edilebilir. Miras yoluyla intikal vergiye tabidir. Terekenin intikal ettiği kişi adına kaydedilmesi için bir kısmının ödenmesi gerekmektedir. Ölen kişinin yasal mirasçısı veya varisi yoksa ya da aksini vasiyet etmemişse, mirasçısı Türk hükümeti olur. Evlat edinilen ve evlilik birliği dışında doğan (soy bağı tesis edilmişse) çocuklar da yasal mirasçıdır ve evlilik birliği içinde doğan çocuklarla aynı şekilde muamele görürler. Ancak bir çocuğu evlat edinen kişi, çocuğun mirasçısı olmaz.

Türk hukukunda erkek ve kadın arasında bir ayırım yoktur. Dolayısıyla erkek ve kız çocuklar ebeveynlerinin terekesinden eşit pay alırlar. Türkiye’de Türk hukukuna uygun olmayan bir şekilde evlenildiği takdirde, bu evlilik mirasçılık açısından tanınmaz ve aksi yönde bir vasiyetname yoksa eşler birbirlerinin mirasçısı olmaz.

Şahsi Hale İlişkin Konulardaki Uyuşmazlıklarda Yapılması Gerekenler

Şahsi hale ilişkin tüm konular, Aile Mahkemesinde (ya da Aile Mahkemesinin olmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesinde) görülür. Şahsi halle ilgili bir hukuki işlem (örneğin boşanma veya velayet talebi) başlatması veya bu tür bir işleme cevap vermesi gereken kişinin veya ailenin avukat tutması tavsiye edilmektedir. Söz konusu kişi avukatlık ücretini karşılayamayacak durumdaysa, bulunduğu yerdeki Barodan ücretsiz avukat talep edebilir.